

KISEBB KÖZLEMÉNYEK.

Gaudig reformeszméi.

Dr. H. Gaudig, lipesei schulrat és felsőbbblányiskolai igazgató, kimondta bátran, ami szívében fekszik. Nincs meglepődve a mai iskolával. Keményen szórja oda vádjait paradoxonjaiban és egyéb merész mondatszerkezeteiben az elemi iskolától az egyetemig minden iskola-fajnak. A tanítványokért való szent lelkesedésében ugyancsak elveti olykor-olykor a sulykot, mindazonáltal tiszteletreméltónak kell jellemezniem előttem fekvő két újabb munkáját, a *Didaktische Ketzerrei-t* meg a *Didaktische Präludien-t.* (Leipzig und Berlin, Teubner.) Ez az utóbbi műve különösen megérdemli a figyelmet és megérdemelné, hogy lapszámra közöljünk belőle szemelvényeket.

Megizeni benne a harcot az ifjúság szellemét bénító nevelési és tanítási formáknak, megírja benne a jövő rendszer präludiumát. Az *agyoniskolázott* német nemzet érdeklődését akarja felkeltetni az iskola iránt, a schulmeiszterből schulbeamterre átfinomodott tanítót magasztos céljainak tudatára akarja ébresztetni. A tanulóban az önállóságot fejleszteni, erős, határozott egyéniséggé tenni a tanulót: ez lesz szerinte a jövő iskolájának célja. A mai iskola nem erre törekszik, a mai rendszer elfojtja a fejlődő ifjában az embert. Ez a vád csendül végig az egész munkán.

Az energianövesztés, a cselekvésre való szoktatás és az önállóságra való tanítás az ő pädagogiájának és didaktikájának jelszava. Új csapásokon. Nem úgy, ahogy ezt a múltban cselekedte az iskola, s egészen másképen, ahogy ma nevelünk és tanítunk.

Rapszodikusan egymásután sorakozó fejezetekben tárgyalja mondanivalóját. Szinte nehéz összefoglalni. Néha csak vázlatát adja annak, amit helytelenít. Van könyvében talány is. Ilyenforma: Mi ez? 2 óra hitan, 3 óra német, 8 óra latin, 6 óra görög 2 óra francia, 2 óra angol. 3 óra történelem és földrajz, 4 óra matematika, 2 óra fizika? Ez egy német gimnázium legfeljebb osztályának

órarendje; «tehát olyan intézetnek, melyből a német népszellem felelős ápolói kerülnek ki.» Többször említi ugyanis munkájában, hogy nem idegen népek szellemvilágába való elmélyedés kell a mai embernek. A körülöttünk hullámzó élet ismerete szükséges ahhoz, hogy a tanuló majdan mint férfiú résztvehessen a vallás, az ethika, esztetika, politika evolúciójában. Több gyakorlati tudást követel. S ezzel párhuzamos az a másik gondolatláncolata a mű más helyén, ahol a mai ifjút festi. Részt akar az életből, az élet áradatában áll, nem anyámasszony katonája (Hausjugend). Minthogy a mai élet extenzívebb és intenzívebb, mint szabad elzárni az ifjút az élettől. Nem lehet idillt csinálni az iskolából. Az ilyen állapot veszedelmes válótanság volna. Az érzetinger a mai embernél feljebb emelkedett. Az író szinte belemelegsik ezen a helyen a modernség szemléletébe. Mintha csak azt mondaná, amit Richard Hamannál olvas, hogy a húszéves ifjú többet tud ma, mint az ötvenéves hajdanta — de sokkal kevesebb lelkesedés lakozik benne (Der Impressionismus im Leben und Kunst). Gaudig még hozzá teszi, hogy a tanulók nem szeretik az iskolát. Kultuszminiszteri programmpontot képezhetne — mondja — a tanító és tanuló közti benső viszony megvalósításának kérdése. Megszívlelendő gondolat! Vagy kapaszkodjunk mindnyájan a haladó idő küllőibe, vagy tágítsunk a régi kereteken.

Szép fejezete a Präludiennek a tanuló érzésvilágának nemesítéséről szóló fejezet. (67. és 229. l.)

Sok szó esik a műben a munkatechnikáról és a munkára, az önállóságra, öntevékenységre való nevelésről és tanításról. A tanító ne mint kraftmensch álljon szemben tanítványival, a tanító egyéniségének teljes érvényesülése a tanuló egyénné fejlődésének kerékkötője. Náluk (t. i. a németeknél) minden kommandóra megy az az iskolában. Nagyszerűen kérdeznek a tanítók és a tanuló csupa fül, pontosan felel; kérdésekbe aprózzák fel a tudományt, felváltják aprópénzre, határozott cél felé vezetik a tanuló gondolkodását, irányítják, lökik, tolják. A tanulónak a világért sem szabad önállóan gondolkoznia s ennek eredménye, hogy sokat tud, de önállóan nem tud gondolkozni. Ha nincs háta mögött a tanító, akkor nagyban mutatkozik a deficit. S különösen bántja a szerzőt az a sok *előadás*. A tanuló passzive viselkedik, figyel; mert kell figyelnie. Pedig nem ez az ideális tanuló, hanem az, aki saját szántából igyekszik szellemi funkcióit mozgásba hozni. Az a sok *előadás* egyrészt (melynek szerinte az egyetem katedráján is csak ritkán van helye), másrészt a sok elaprózott kérdegetés nem engedi a tanulót cselekvőleg részt venni az iskola munkájában. Holott csak ez volna az igazi fejlesztő, egyéniséggé fejlesztő eljárás: olvasnak pl. egy költeményt, csendben, át-

érezve, meghatva az ihlet szavától, azután kérdéseket intéznek a tanítóhoz, egymáshoz. A tanító is felel, a tanulók is egymásnak. A felsőbb osztályúaknak egy-egy drámát ad házi olvasmányul (a magánolvasmány más elbírálás alá esik, ott nem szabad sokat ellenőrizni, beleavatkozni), külön-külön mindegyiknek vagy egyes csoportoknak. Ezeket az olvasmányokat azután megbeszélik különböző szempontok szerint az iskolában. Az összefoglalást természetesen a tanító végzi, amint a szerző ezt már évek óta gyakorolja is az ő iskolájában, főképen a tanítónőképzőben. Az önállóságra való nevelést több példában mutatja be. Az rásbéli dolgozatoknál különösen érvényesíthető ez az eljárás. Megbeszéli tanítványaival külön-külön a fogalmazást is. Segíti, utbaigazítja, ahol kell.

Vajjon mit szólna Gaudig, ha 50 ilyen fejlődő egyéniséggel állna szemben?

A történelemtanítást is úgy reformálná, hogy a tanító csak akkor *tartson előadást*, amikor a tárgy természete különös lelkesedésre ragadja. Egyébként pedig olvastasson az iskolában forrásmunkákat. Természetesen csak a felsőbb osztályokban.

A tanító ne az *ars docendi*, hanem a tanuló *ars discendi*-jével foglalkozzék előkészületképen.

Az iskolának nincs joga az egyéniség elfojtására. Pedig — úgymond — mire a legfelsőbb osztályt elhagyja a tanuló, megvan mindegyikben egyformán a gondolkodásnak ugyanaz a technikája, ugyanaz a tartalma és ugyanaz a meghódított területe: egyéniségük azonban meghalt.

Az út az iskolából az életbe ne legyen *salto mortale* (D. Kezereien). Neveljünk az életnek!

Teveli Mihály.